

הנספח הדיפלומטי טור חודשי מאת ד"ר רועי קיבריק

מאי 2017:
סינדרום ירושלים

הנספח הדיפלומטי מתפרסם מדי חודש, במטרה להרחיב את הדיון באחת הסוגיות או המגמות המרכזיות שאפיינו את מדיניות-החוץ האזורית של ישראל בחודש החולף.*

אנחת רווחה השתררה ברחבי המזרח התיכון, כאשר ללא טקס מרשים חתם הנשיא האמריקאי על דחייה נוספת של העברת השגרירות האמריקאית לירושלים. נדמה כי גם לאלו שמעוניינים בהעברת השגרירות לא בוער להבעיר את השטח; יש מספיק צרות. ירושלים היא מקום של קדושה ושל בלבול. מעמדה לא מוסכם, גבולותיה לא ברורים, אוכלוסייתה כפופה לחוקים מורכבים, ועל ההיסטוריה שלה מתקיים מאבק. מה שברור הוא שמשקלה הפוליטי והזהותי הוא מרכזי ומשמעותי עבור שחקנים רבים באזור.

מאז הקמתה, רוצה ישראל לבסס את ירושלים כעיר הבירה שלה, ולזכות בהכרה בינלאומית בכך. הרעיון של "ירושלים המאוחדת תחת ריבונות ישראלית לנצח נצחים" הפך להיות מטבע לשון השגור על שפתו של כל פוליטיקאי מתחיל. אולם, אל מול מאמצים אלו, מבהירה הקהילה הבינלאומית שוב ושוב כי היא אינה מכירה בירושלים כבירת ישראל.

תכנית הפעולה של ישראל בשאלת ירושלים אינה ברורה.

בכל מה שקשור לאיחוד העיר, אשר הוכרז כמעשה שכבר מומש ב-67', נדמה כי אין כישלון מפואר יותר – העיר המערבית והעיר המזרחית מובחנות זו מזו ברמת ההכנסה, בביטחון, בחינוך, בתברואה, ברווחה, בתחנות המשטרה וכמעט בכל ממד אחר של חיי היום-יום (וזאת עוד מבלי להזכיר את החומה/גדר ההפרדה הפיסית). החלטות הממשלה מהחודש האחרון להשקיע משאבים רבים בשיפור חיי היום-יום במזרח העיר, הן צעד חשוב בכיוון נכון, ללא קשר לתמונת הפתרון העתידי (וכן, אני מודע לכך שזהו צעד מורכב ושהחלטות הממשלה כוללות גם כמה עיזים שהוכנסו פנימה).

גם באשר לרצון של ישראל לזכות בהכרה בינלאומית במעמד ירושלים כבירתה, תכנית הפעולה לא ברורה. ישראל מבינה כי ההכרה הבינלאומית היא מרכיב חשוב והכרחי בזירה הפוליטית העולמית, המקנה מעמד, עוצמה ולגיטימיות לפעולות שונות. לכן היא נאבקת לזכות בהכרה שכזו לגבי מעמד ירושלים. אולם מהם הצעדים הקונקרטיים שהיא נוקטת לשם כך? בינתיים, ישראל בעיקר מפגינה כעס ומרמור כאשר מדינות העולם לא נענות לציפייה הישראלית – שנתפסת בעיני מרבית הציבור כברורה מאליה – שיכירו בריבונות ישראל על בירתה ירושלים.

נכון לעכשיו, הדרך המרכזית להכרה בינלאומית בירושלים כבירת ישראל עוברת דרך הסכם עם הפלסטינים. איך שלא נסובב זאת, אנו חוזרים לשם. הפלסטינים טוענים שאין הסכם ללא ירושלים. מדינות ערב, במסגרת היוזמה הערבית, מתנות את ההכרה בישראל בהסכם עם הפלסטינים. רוסיה מוכנה להכיר במערב ירושלים כבירת ישראל, אבל בכפוף להסדר עם הפלסטינים. האירופאים מוכנים להכיר בירושלים [מחולקת](#) או [משותפת](#) כבירת שתי המדינות, כפי שיקבע בהסכם. וידידתנו הגדולה ביותר ארה"ב נמנעת שוב ושוב, לא חשוב מי הנשיא ומאיזו מפלגה, מלהוציא לפועל את החוק שהתקבל בקונגרס ושקורא להעברת שגרירות ארה"ב

* הנספח הדיפלומטי נכתב על-ידי ד"ר רועי קיבריק, מנהל המחקרים של מכון מיתווים, ומתפרסם לצד הדו"ח החודשי של מכון מיתווים על מדיניות-החוץ האזורית של ישראל (הדו"ח הדיפלומטי). ניתן ליצור קשר עם ד"ר קיבריק בכתובת הדוא"ל: rkibrik@mitvim.org.il, ולעקוב אחריו בטוויטר: [@SergioKkibrk](https://twitter.com/SergioKkibrk).

בישראל לירושלים. לאורך השנים, [טענו](#) נשיאי ארה"ב בזה אחר זה כי ישראל והפלסטינים צריכים להגיע ביניהם להבנות על מעמד ירושלים, בטרם תעשה ארה"ב מעשה.

אז מה תכנית הפעולה? מה עושים בינתיים כדי לקדם, אם לא להשיג, הכרה בירושלים כבירת ישראל? אפשר למשל לנסות ו"לטרף את הקלפים" ולהציע יוזמה מדינית מטעם ישראל. ישראל יכולה למשל, להכריז כי היא מכירה בירושלים המזרחית כבירת מדינת פלסטין העתידית, אשר גבולותיה ואופייה יוסכמו בין הצדדים, ובכפוף להכרה הדדית ובינלאומית במערב ירושלים כבירת ישראל. נכון, כך לכאורה ישראל מוותרת על הרעיון של ירושלים המאוחדת, אבל עשויה לזכות לראשונה בהכרה בינלאומית בירושלים כבירתה.

ייתכן שאין פוליטיקאי אשר יהיה מוכן להוביל צעד כזה; ויתור מרצון על העיר המזרחית בתמורה לזכייה מלאה בעיר המערבית (על אף שסקרים אחרונים [מראים](#) כי הנכונות של הציבור הישראלי לשקול את חלוקת ירושלים גוברת). בשביל זה צריך מנהיגות בסדר גודל של בן-גוריון, שהסכים לוותר על חלק משטחי ארץ ישראל, על מנת לזכות במדינת ישראל. אולם יש צעדים נוספים שניתן לעשות על מנת להגביר את הלגיטימציה וגם את ההכרה הבינלאומית במעמדה ותפקידה של ישראל בירושלים.

אחד הצעדים, למשל, שמדיניות-חוץ יוזמת יכולה לעשות, הוא דווקא לנצל את העניין שיש לגורמים בינלאומיים וזרים בירושלים. הפלסטינים, ירדן, מרוקו, הוותיקן, ערב הסעודית, תורכיה, לכולם יש אינטרסים ותביעות בירושלים. כולם, כל אחד מסיבתו, מעוניין לזכות בדריסת רגל בירושלים. נכון לעכשיו, ישראל נאבקת בתביעות אלו, ומנסה לצמצם עד כמה שניתן את סמכותם של זרים בעיר. ומה אם כדאי לפעול דווקא להיפך? מה אם ישראל תוביל את בנייתם של מנגנונים בינלאומיים, המזמינים את אותם גורמים בינלאומיים להיות חלק מניהול המקומות הקדושים, מניהול חיי היום-יום בעיר העתיקה? כן, שוב, לכאורה ישראל תאבד מרכיב מסמכותה הבלעדית בעיר, אולם היא תזכה לתמיכה והכרה דרך אותם מנגנונים ודרך הבחירה של המדינות והגופים הזרים לקחת בהם חלק.

דוגמאות אלו אינן בהכרח הטובות ביותר, ובטוח ניתן לחשוב על צעדים נוספים ואחרים. אולם, ירושלים של היום אינה מאוחדת ואינה תחת ריבונות ישראלית הזוכה להכרה בינלאומית. לא יעזרו שמלות דוגמת זו של השרה מירי רגב, ישיבות ממשלה בכותל או חגיגות מפוארות (שהתפאורה שלהם מיובאת מסין, ושהסמלים שמלווים אותן הם יהודים ולא ישראלים). וגם בנייה של שכונות יהודיות במזרח העיר לא תעזור בהשגת הכרה בינלאומי במעמדה של ירושלים כבירת ישראל. מה שיעזור, כרגיל, זה לפעול בחכמה במסגרת המגבלות הקיימות, ולהכיר בכך שיש שחקנים שונים בזירה הבינלאומית וגם בשכונה שלנו, אשר לא תופסים את המציאות כפי שישראל היתה רוצה שיתפסו אותה. ניתן לעבוד יחד עמם לשרטוט חזון משותף לירושלים ולהפוך את ירושלים לעיר של שלום, ואפשר להתחיל בכך כבר היום.